

Eduskunnan Hallintovaliokunta

Eduskuntakatu 4

Viite: Sisäisen turvallisuuden selonteko VNS 5/2016vp

Asia: Asiantuntijalausunto sisäisen turvallisuuden selontekoon

Pelastusjohtaja Harri Setälän asiantuntijalausunto sisäisen turvallisuuden selontekoon

Yleistä

Sipilän hallitusohjelmassa on tunnistettu voimakas toimintaympäristön muutos, jossa sisäinen ja ulkoinen turvallisuus limittyvät vahvemmin toisiinsa. Sisäisen turvallisuuden supistuvat resurssit ovat ristiriidassa turvallisuusviranomaisten lisääntyvien ja monimutkaistuvien tehtävien, kansalaisten odotusten sekä toimintaympäristön nopean muutoksen kanssa. Uudessa tilanteessa sisäisen turvallisuuden merkitys korostuu.

Sisäisen turvallisuuden selonteko johtaa myöhemmin sisäisen turvallisuuden strategiaan, joka toimii tiekarttana Sipilän hallitusohjelman tavoitteelle tehdä Suomesta maailman turvallisin maa asua, elää, yrittää ja tehdä työtä.

Olen Etelä-Pohjanmaan pelastuslaitoksen pelastusjohtajana saanut olla mukana sisäisen turvallisuuden työssä monissa eri tehtävissä. Vaasassa pidettiin valmisteleva työkokous 4.11.2016, jossa sisäisen turvallisuuden toimijat yhdessä valmistelivat teemoja Sisäisen turvallisuuden strategian työpajassa 14.11.2016 pidettävään paneelikeskusteluun.

Valmisteleivassa työkokouksessa sisäisen turvallisuuden eri toimijat avoimesti kertoivat oman toimialan turvallisuustilanteesta, turvallisuustilanteeseen vaikuttavista seikoista ja resurssitilanteesta. Yleisesti esille tuli seuraavaa;

1. Alkoholi, yksinäisyys ja syrjäytyminen koettiin läpileikkaaviksi teemoiksi kaikkien tahojen turvallisuustilanteesta, joka näkyy suoraan kaikkien hälytystehtävissä.
2. Kansalaisten käsitys turvallisuustilanteesta ja turvallisuuden tunteesta on pitkälti median synnyttämän mielikuvan varassa. Esimerkkinä maahanmuuttotilanne, joka kyllä näkyy poliisin hallinnollisissa tehtävissä, mutta ei hälytystehtävissä.
3. Viranomaisten resurssit, jatkuvat säästö- ja uudistushankkeet ovat ristiriidassa turvallisuustilanteen kanssa. Sisäisen turvallisuuden toimijat toivovat työrauhaa.

Edellä olevan johdosta 14.11.2016 pidettyyn paneelikeskusteluun pyydettiin mukaan myös median edustaja.

Ennen paneelikeskustelua Sisäministeri Paula Risikko alusti Sisäministeriön ajan-kohtaisista asioista, kertoen mm. poliisin resurssien turvaamisesta.

Paneelikeskustelussa keskusteltiin laajasti alkoholin, syrjäytymisen ja yksinäisyyden vaikutusten ennaltaehkäisyn keinoista ja mahdollisuuksista.

Laadukasta turvallisuutta lakeudella

Sisäisen turvallisuuden nykytila pelastustoimen näkökulmasta

Sisäisen turvallisuuden yleinen tilanne on pelastustoimen näkökulmasta hyvä. Turvallisuustyötä tehdään aktiivisesti. Pelastustoimen tavoitteena on onnettomuus-riskien hallinta ja pyrkimys on ennaltaehkäisyyn keinoin vähentää onnettomuuksia. Tässä työssä on saavutettu jo hyviä tuloksia. Toimenpiteitä ovat olleet mm. itsestään sammuvat tupakat ja asuntojen palovaroitinpakko.

Palokuolemien määrää on saatu vähennettyä, mutta tilastojen mukaan palokuolemien määrä suhteessa asukaslukuun on Suomessa korkea, kun niitä verrataan muihin Euroopan maihin. Usein palokuolemien takana on usein alkoholi ja syrjäytyminen.

Pelastustoimen toimintavalmius on hyvä. Suomessa pelastusyksikkö tavoittaa kohteen I-riskialueella 5,3 minuuttiin, vaatimuksen ollessa 6 minuuttia.

Vastaava luku Etelä-Pohjanmaan I-riskialueella on 3,5 minuuttia ja II-riskialueella alle 6 minuuttia, vaatimuksen ollessa 10 minuuttia.

Pelastustoimen varautuminen on Suomessa hyvällä tasolla. Monet suuronnettomuudet, laajat häiriötilanteet, joita ovat myrskyt ja tulvat ovat synnyttäneet pelastuslaitoksille hyvän osaamisen varautumisessa, johon muu yhteiskunta voi tukeutua.

Onnettomuustilanteessa pelastusviranomaisella on pelastuslain mukaan moniviran-omaistilanteessa yleisjohtovastuu ja tilannekuvan ylläpitovastuu.

Yhteiskuntaan vakavasti vaikuttavat laajat häiriötilanteet, joita ovat myrsky tai tulva. Näiden tilanteiden ensivaiheen hoitaminen kuuluu pelastustoimen tehtäviin, kun ilmoitus tehdään hätäkeskukseen. Häiriötilanteen pitkittyessä sen vaikutukset laajentuvat koskemaan lähes kaikkia toimijoita.

Näissä tilanteissa pelastustoimen johtokeskus on hälyttänyt mm. kuntien johtoryhmät johtamaan ja varautumaan omien toimintojen turvaamiseen häiriötilanteessa. Tässä tilanteessa pelastustoimen johtokeskus tuottaa tilannekuvan häiriötilanteesta ja sen vaikutuksista kuntien johtoryhmien käyttöön ja päätöksenteon tueksi.

Lausunto sisäisen turvallisuuden nykytilaan pelastustoimen näkökulmasta:

SOTE ja maakuntauudistuksen yhteydessä pelastustoimi on hyvä ja merkittävä yhteis-työkumppani 18 maakunnalle siirtyville 400:lle muille toimijoille.

Pelastustoimelle kansalaista lähellä oleva toiminta on keskeistä. Pelastustoimi on osa yhteiskunnan läheisyysperiaatteella toimivia palveluja siinä missä perusterveyden-huolto ja muut lähipalvelut.

Laadukasta turvallisuutta lakeudella

ETELÄ-POHJANMAAN PELASTUSLAITOS -LIIKELAITOS

Pelastustoimi seuraa aktiivisesti yhteiskunnan turvallisuuskehitystä sekä ennakoi ja tuottaa tietoa omiin ja muiden toimijoiden tarpeisiin.

Pelastustoimi tarjoaa jatkuvaa valmiutta hyödynnettäväksi yhteiskunnassa aiempaa laajemmin

Pelastustoimi haluaa yhä enemmän ylläpitää luottamusta, verkottua laaja-alaisesti ja toimia yhteistyössä mm. sosiaali- ja terveystoimen ja opetustoimen sekä muiden organisaatioiden kanssa syrjäytymisen ennalta ehkäisemiseksi ja sen vaikutusten lieventämiseksi.

Yhteistyön asianmukainen toteutuminen uuden maakunnan muiden toimijoiden kanssa edellyttää samaa aluejakoa 18 maakunnan ja pelastustoimen välillä, joka mahdollistaa varautumisen yhteisen maakunnallisen johtamisen.

Pelastustoimen riskien arviointi ja toimintavalmius

Pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohjeen (SM016:00/2010) mukaan pelastustoiminnan voimavarat mitoitetaan siten, että niillä pystytään toimimaan tehokkaasti onnettomuustilanteissa. Uhkien arviointi sovitetaan yhteen valvonta-suunnitelman kanssa soveltuvin osin.

Uhkien arviointi muodostuu kolmesta osasta:

1. Pelastustoiminnan toimintavalmiuden määrittämiseksi pelastustoimen alueet jaetaan riskiluokkiin käyttäen regressiomallia ja riskiluokan määrittäviä onnettomuuksia
2. Tunnistetaan sellaiset onnettomuustyyppit sekä yksittäiset riskikohteet, tapahtumat ja yleisötilaisuudet, joiden varalta tarvitaan erityisiä järjestelyjä
3. Seurataan onnettomuusuhkien, onnettomuuksien lukumäärän ja syiden kehitystä sekä tehdään sen perusteella johtopäätöksiä tarvittavista toimenpiteistä

Riskiluokkien määrittämisperusteena käytetään regressiomallilla määritettyä riskitasoa. Regressiomallin selittäjinä ovat asukasluku, kerrosala ja niiden yhteisvaikutus. Regressiomalli on kehitetty toteutuneiden rakennuspalojen perusteella. Mallin avulla ennustetaan riskitaso kullekin 1 km x 1 km ruudulle.

Edellä olevan mukaan Suomi on jaettu 1 km x 1 km ruuduiksi ja näille määritetään riskiluokka ja riskiluokille tuotetaan ohjeen mukaista pelastustoimen toimintavalmiutta.

Laadukasta turvallisuutta lakeudella

Osoite:
Nurmontie 7
60550 Nurmo

Puhelin:
06 416 2111 (kaup.keskus)
Sähköposti:
etunimi.sukunimi@seinajoki.fi

Faksi:
06 416 2820
Internet:
www.eppela.fi

Lausunto pelastustoimen riskien arvioinnista ja toimintavalmiudesta

Suomessa tuotetaan korkealuokkaista pelastustoimen toimintavalmiutta.

Tässä suhteessa ihmetystä aiheuttaa Pelastustoimen järjestelylain perustelut, jossa 5 alueen mallin valmistelussa todetaan, että pelastustoimen voimavarojen käytön tehostaminen sekä palvelujen saatavuuden ja laadun parantaminen edellyttää pelastustoimen ja sen ohjausjärjestelmän uudelleenorganisointia viiteen maakuntaan.

Suomessa pelastusyksikkö tavoittaa kohteen I-riskialueella 5,3 minuuttiin, toimintavalmiusaikavaatimuksen ollessa 6 minuuttia.

Vastaava luku Etelä-Pohjanmaan I-riskialueella on 3,5 minuuttia ja II-riskialueella alle 6 minuuttia, toimintavalmiusaikavaatimuksen ollessa 10 minuuttia.

Samaan aikaan Sisäministeriön toimintavalmiuden suunnitteluohje antaisi mahdollisuuden siihen, että joka toiseen kiireelliseen tehtävään ei tarvitsisi ehtiä toimintavalmiusaikatavoitteiden mukaan. Ohjeen mukaan kiireellisissä tehtävissä toimintavalmiusaikatavoitteeseen pitäisi päästä vähintään 50 % tehtävistä.

Suomen kansallinen riskiarvio 2015

Riskiarvion laatimisen tavoitteet ja tarkoitus.

Suomen kansallisen riskinarvion laatiminen perustuu lähinnä kahteen periaatteeseen. Ensiksi kansallinen riskinarvio tehdään sen takia, että kykenisimme hahmottamaan Suomeen kohdistuvia äkillisiä tapahtumia, joiden todennäköisyys ja seurausvaikutukset ovat sellaisia, että niiden toteutuessa tapahtuu merkittäviä ihmisten henkeen tai terveyteen kohdistuvia vahinkoja, taloudellisia vahinkoja, ympäristövahinkoja tai yhteiskunnallisia vahinkoja. Toiseksi kansallinen riskinarvio tulee tehdä Euroopan unionin ja neuvoston päätöksen unionin pelastuspalvelumekanismista (N:o 1313/2013/EU) perusteella.

Pelastustoimen osalta Suomen kansallisessa riskiarviossa todetaan lukuisia sellaisia onnettomuuksia, joiden toteutuessa johtovastuu ja tilannekuvan ylläpitovastuu on Pelastuslain mukaan pelastusviranomaisella.

- Sairaalan tulipalo
- Laaja metsäpalo
- Raideliikenneonnettomuus
- Maantieliikenneonnettomuus
- Lentoliikenneonnettomuus
- Kemikaali, - ja räjähdysonnettomuus

Laadukasta turvallisuutta lakeudella

Lisäksi riskiarviossa esitetään lukuisia uhkia ja riskejä, joiden toteutuessa pelastustoimi osallistuu toimintaan poliisin tai muun viranomaisen johtovastuun alaisena.

- Vakava henkilökoukoon kohdennettu väkivalta (Jokela, Kauhajoki, Imatra)
- Laajat mellakat
- Pandemia (Lintuinfluenssa)
- Myrskyt
- Laajat sähkönjakeluhäiriöt

Lausunto pelastustoimen riskien arvioinnista ja sen kehittämisestä

Pelastustoimen rooli on määriteltävä valtakunnalliseksi sisäisen turvallisuuden keskeiseksi toimijaksi, joka koordinoi, yhteensovittaa ja valvoo sisäiseen turvallisuuteen liittyvää varautumista, myös muiden sisäisen turvallisuuden toimijoiden varautumista.

Siviiliviranomaisten johtamiskykyä sekä viranomaisyhteistyötä pelastustoiminnassa ja poikkeusoloissa vahvistetaan pelastustoimen johdolla.

Sisäisen turvallisuuden parantaminen monimutkaisessa ja nopeasti muuttuvassa turvallisuusympäristössä edellyttää viranomaisten suorituskyyvyn turvaamisen lisäksi laaja-alaista yhteistyötä.

Viranomaisten välisen yhteistyön merkitys olisi nostettava sisäisen turvallisuuden strategian yhdeksi teemaksi.

Uhkaperusteisen riskienarvioinnin rinnalle tulisi kehittää trendipohjainen riskienarviointi. Tällä hetkellä moniviranomaisyhteistyössä on tunnistettu alkoholin, yksinäisyyden ja syrjäytymisen läpileikkaava vaikutus kaikkien viranomaisten tehtäviin.

Pelastustoimen ja ensihoidon yhteistyö

Pelastustoimen ja ensihoidon yhteistyö on nyt tarkoituksenmukaista ja jokapäiväistä saman organisaation sisällä ja sen toimiminen on syytä varmistaa myös jatkossa. Eri hallinnon alojen yhteistyötä on tiivistettävä esimerkiksi harvaan asuttujen alueiden turvallisuuden varmistamiseksi.

Lausunto:

Pelastustoimi ja ensihoito ovat perusterveydenhuollon tapaan tyypillisiä lähipalveluita. Hallituksen linjaus ensihoidon ja pelastustoimen erottamiseksi viiden yliopistomaakunnan yhteyteen on monella tapaa ongelmallinen. Uudistuvan maakuntahallinnon, sosiaali- ja terveydenhuollon sekä ensihoidon ja pelastustoimen tulee toimia samoilla alueilla, jotta näiden välille syntyy mahdollisimman kiinteä ja tulokellinen yhteistyö. Yhteisillä alueilla ja mahdollisimman matalin hallinnollisin raja-aidoin varmistetaan

Laadukasta turvallisuutta lakeudella

kansalaisten turvallisuuspalvelujen saatavuus sekä palvelun tarjoajien paikallistuntemus. Toiminnan kehittäminen saadaan kytketyksi alueelliseen kehittämistarpeeseen.

Uudistuksen avulla, silloin kun pelastustoimi ja sosiaali- ja terveydenhuolto ovat samassa (18) maakunnallisessa organisaatiossa, avautuu kokonaan uusia mahdollisuuksia palvelutoiminnan kehittämiseksi. Moniammatillinen yhteistyö eri viranomaisten välillä ja erilaisiin palvelutarpeisiin vastaaminen helpottuu, kun ei ole tarpeettomia hallinnollisia raja-aitoja ja siten kansalaisten saamat palvelut paranevat.

Pelastustoimi sisäisen turvallisuuden tekijä

Pelastustoimella on Suomessa kattava paloasemaverkko. Pääosa paloasemista harvaanasutulla alueella toimii sivutoimisen ja vapaaehtoisen henkilöstön varassa. Monet julkiset palvelut on karsittu ja väistämättä on syntymässä tilanne, jossa pienen kunnan keskustassa ei ole juurikaan muita julkisia palveluja kuin paloasema. Samaan aikaan kaikilla nuorilla ei ole työtä, koulutusta paikkaa eikä välttämättä harrastusta. Vaarana on syrjäytyminen, joka on tunnistettu vakavaksi yhteiskunnalliseksi ongelmaksi.

Yhteiskunnan häiriötilanteet lisääntyvät ja esimerkiksi laajassa pitkäkestoisessa sähkökatkostilanteessa viranomaisten resurssit eivät tule riittämään. Harvaanasutun alueen vanhuksia ja yksin asuvat ihmiset ovat melko nopeasti järjestyneen avun tarpeessa.

Lausunto

Pelastustoimen järjestelmässä on lukuisia hyviä käytännön toimintamalleja, jotka sopisivat laajempaankin käyttöön yhteiskunnan häiriötilanteissa ja antaisivat syrjäytymisvaarassa oleville henkilöille mahdollisuuden osallistua johonkin palkitsevaan yhteiskunnalliseen työhön ja tehtävään.

Palokuntanaiset: hälytysmuonitus (paloasemalla varavoimakone) häiriötilanteen ruokahuollon turvaaminen

Palokuntaveteraanit: tukipalveluosasto (paloasemalla varavoimakone) häiriötilanteen ruokahuollon turvaaminen ja jakelu.

Pelastustoimen ja sopimuspalokuntien yhteyteen olisi luotava mahdollisuus perustaa nuoriso-, nais-, veteraani- ja hälytysosaston rinnalle häiriö- ja poikkeusoloja varten perustettava reservi, jossa naisia ja miehiä koulutetaan toimimaan häiriötilanteissa laaja-alaisesti yhteiskunnan eri tehtävissä.

ETELÄ-POHJANMAAN PELASTUSLAITOS -LIIKELAITOS

Edellä oleva olisi 1.1.2019 aloittaville maakunnille, sen toimijoille ja kunnille sekä kansalaisille uusi avaus kansalaisyhteistyöstä yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamiseksi.

Harri Setälä
pelastusjohtaja
Etelä-Pohjanmaan pelastuslaitos

Laadukasta turvallisuutta lakeudella

Osoite:
Nurmontie 7
60550 Nurmo

Puhelin:
06 416 2111 (kaup.keskus)
Sähköposti:
etunimi.sukunimi@seinajoki.fi

Faksi:
06 416 2820
Internet:
www.eppela.fi